

Täydennys Oulun yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan 2022–2023:
3.7 Liite 7

Oulun yliopiston saavutettavuussuunnitelma 2023–2024

29.11.2022

Sisällysluettelo

Oulun yliopiston saavutettavuussuunnitelma 2023–2024.....	3
1. Saavutettavuus työyhteisössä	3
Saavutettavuuden ja inklusion edistäminen henkilöstölinjauksissa ja työkuultuurissa	4
Kielitietoisuus ja saavutettavuus.....	4
Toimenpiteet 2023–2024	4
2. Saavutettavuustyön organisointi Oulun yliopistossa	5
Saavutettavuusohjausryhmä.....	5
Saavutettavuustyöryhmä.....	5
Toimenpiteet	6
3. Opiskelijavalinnan saavutettavuus	6
Tavoitteena on huolehtia, että useilla eri taustoilla on mahdollista hakeutua koulutukseen.....	6
Monipuoliset hakeutumisväylät.....	6
Opiskelijavalintaa koskeva viestintä	6
Kansainvälisen koulutuksen kielitaitovaatimukset osana opiskelijavalintaa	7
Saamenkielentaitoisten kiintiö.....	7
Valintayhteistyö ja valintakokeet	7
Tavoitteet ja toimenpiteet 2023–2024	7
4. Opiskelun saavutettavuus.....	8
Arviointimenetelmien monipuolisuus lisää saavutettavuutta.....	8
Ohjauspalvelut: Opintopsykologit, opiskelu- ja uraohjaus	8
Opintopsykologit tarjoavat yksilöohjausta	8
Yksilöllisessä opiskelu- ja uraohjauksessa kuunnellaan opiskelijan tarpeita.....	9
Suositukset yksilöllisistä opintojärjestelyistä.....	9
Ohjauspalveluiden järjestämät ryhmät, työpajat ja Moodle-kurssit opiskelijoille.....	10
Henkilökunnan kouluttaminen yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja opiskelun saavutettavuudesta	10
Toimenpiteet 2023–2024	11
5. Kansainvälisen liikkuvuuden saavutettavuus	12
6. Yhteisten palveluiden saavutettavuus	13
Kirjasto	13
Tilojen fyysinen saavutettavuus (Esteettömyys)	13
Tietoaineistojen hankinta ja kuvailu.....	13
Asiakasviestintä, neuvonta ja opetus	13
Lukemisesteisten lainauspalvelut.....	13
Julkaiseminen.....	13
Kirjaston henkilöstön saavutettavuusosaamisen parantaminen.....	14

Kirjaston saavutettavuustoimenpiteet 2023–2024.....	14
UniMove-liikuntapalvelut.....	14
Tavoitteet ja toimenpiteet:	14
Tilojen saavutettavuus Oulun yliopiston kampuksilla	15
Tilojen saavutettavuustilanne	15
Kampuskartat.....	15
Tavoite: Kampusten wc-tilat muutetaan remonttien yhteydessä unisex-wc-tiloiksi.....	15
Tavoite: Laajennetaan kuulolaitteiden tukea	16
Loput kehitystavoitteet asetetaan tilojen saavutettavuuskartoituksen tulosten perusteella 2023	16
Tavoite: Saavutettavuuden huomioiminen on osa tilojen korjaus- ja kunnostustöiden suunnittelua ja toteutusta	16
Hiljaisen työn tilat	16
Verkkopalveluiden digitaalinen saavutettavuus.....	16
Saavutettavuuden varmistaminen digitaalisten palveluiden hankinnoissa.....	17
Saavutettavuuspalautteiden käsittely ja palautteeseen vastaaminen	17
Oulun yliopiston nykyisten digitaalisten palveluiden saavutettavuustilanteessa on vielä parannettavaa	17
Toimenpiteet 2023–2024 Oulu.fi-verkkopalvelut ja Patio-intranet kehityskohteet.....	20
7. Koko henkilöstö tuottaa sisältöjä digitaalisiin palveluihin.....	20
Sisältöjen ymmärrettävyyttä tulee parantaa.....	20
Työkaluihin sisäänrakennettu ohjaus saavutettavaan sisällöntuotantoon on vasta tulossa	20
Saavutettavuusohjeiden tarjoaminen edistää saavutettavuutta myös yliopistoyhteisön ulkopuolella	20
Tavoite: Henkilöstön digitaalisen sisällön tuottamisessa tarvittavan saavutettavuusosaamisen parantaminen	21
Henkilöstön koulutus on avainasemassa, mutta vapaaehtoinen koulutus ei ole toiminut	21
8. Lopuksi.....	21
Edistämme saavutettavuutta hankkeiden ja verkostojen kautta	21

Oulun yliopiston saavutettavuussuunnitelma 2023–2024

Tämän saavutettavuussuunnitelman tarkoitus on kuvata, miten Oulun yliopiston saavutettavuutta kehitetään järjestelmällisesti. Suunnitelmassa kuvataan Oulun yliopiston

- saavutettavuustilanne,
- kehitystavoitteet,
- toimenpiteet, joilla saavutettavuutta parannetaan,
- roolijako (vastuutaho), sekä
- mittarit, joiden avulla saavutettavuustilannetta seurataan.

Saavutettavuus on laaja-alainen käsite, joka kattaa esimerkiksi

- fyysisen ympäristön saavutettavuuden, josta käytetään usein termiä esteettömyys;
- palveluiden saavutettavuuden kaikille (ml. myös apuvälineitä käyttäville); sekä
- viestinnän ymmärrettävyyden.

Saavutettavuus tarkoittaa mm. rakenteellisten esteiden poistamista sekä kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemistä ja poistamista korkeakouluyhteisössä.

Saavutettavuuden edistäminen on yhdenvertaisuuden edistämistä niin työympäristössä, tutkimuksessa ja tutkijakoulutuksessa sekä opiskelussa ja opetuksessa.

Oulun yliopisto vaalii monimuotoisuutta sekä tekee määrätietoisesti työtä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteena on edistää henkilökunnan ja opiskelijoiden tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua, ehkäistä syrjintää sekä ohjata puuttumaan epäkohtiin.

1. Saavutettavuus työyhteisössä

Tavoitteenamme on osallistava ja saavutettava työyhteisö, johon jokainen tuntee yhteenkuuluvuutta ja jossa on arvostuksen ja luottamuksen kulttuuri. Saavutettavassa toimintakulttuurissa ja työyhteisössä huomioidaan yhdenvertaisuus, syrjimättömyys sekä tasa-arvo ja osallisuus.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2022–2023 toimenpiteet ohjaavat työtä myös tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen työelämän edistämässä. Vuoden 2022 alussa voimaantulleessa suunnitelmassa on jo kuvattu tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kulttuurin edistäminen Oulun yliopistossa (s.12 alkaen): Tämä Saavutettavuussuunnitelma on Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman liite, eikä tässä käydä erikseen läpi edellä mainitussa suunnitelmassa jo käsiteltyjä kohtia:

- Johtajuus tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistämässä
- Rekrytointi ja urakehitys
- Työolot ja palkkaus
- Saavutettavuus yliopistossa
- Häirinnän ja kiusaamisen ehkäisy työ- ja opiskeluympäristössä (ml. työsuojelu)

Monimuotoisuus näkyy työyhteisössä monella tavalla: sukupuolirakenne, ikärakenne, koulutustausta, kielellinen, kulttuurinen tai etninen tausta, uskonnollinen tausta ja seksuaalinen suuntautuminen.

Saavutettavassa ja osallistavassa työyhteisössä jokainen työntekijä voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa, jokaista arvostetaan omana itsenään ja kaikki otetaan tasavertaisesti mukaan toimintaan.

Monimuotoisuus kytkeytyy vahvasti inklusiivisuuteen, jolla tarkoitetaan juuri taustoiltaan ja ominaisuuksiltaan moninaisten työntekijöiden aktiivista mukaanottoa. Näin voimme edistää niin yhdenvertaisuuden kuin oikeudenmukaisuudenkin toteutumista työyhteisössä.

Saavutettavuuden ja inklusion edistäminen henkilöstölinjauksissa ja työkuultuurissa

Yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusnäkökulma huomioidaan kaikessa henkilöstöön liittyvässä toiminnassa kuten johtamisessa, esihenkilötyössä, päätöksenteossa sekä työyhteisön toiminnassa. Tavoitteena on varmistaa, että henkilöstölinjaukset jo lähtökohtaisesti huomioivat saavutettavuuden sekä yhdenvertaisuuden periaatteet ja näin edistävät myös osallisuutta ja syrjimättömyyttä.

Yhteisöllisyyden rakentaminen on tärkeää, kun edistetään työpaikan saavutettavuutta ja osallisuutta. Syrjivät teot ja puheet rikkovat turvallisuuden tunnetta. Jokaista kannustetaan omalla toiminnallaan rakentamaan hyvinvoivaa, toimivaa ja ennen kaikkea psykologisesti turvallista työyhteisöä.

Yliopistolla on nollatoleranssi kiusaamiseen ja epäasialliseen käyttäytymiseen sekä yhteinen toimintamalli ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. Toimintaohje koskee koko yhteisöä, ja ohjetta sovelletaan myös opiskelijoita koskevissa tilanteissa.

Työtä syrjimättömän ja rasismista vapaan yhteisön edistämiseksi on tehty myös osallistamalla kansalliselle rasisminvastaiselle viikolle 21.-27.3.2022. Yliopistoyhteisön jäseniä kannustettiin lukemaan oman ajattelun tueksi Punaisen Ristin kokoamat [Rasisminvastaiset ohjeet](#), ja pohtimaan kuinka sekä yhteisönä että yksilönä voi edistää oikeudenmukaisuutta ja osallistamista, ja kuinka parhaiten osoittaa, että ei hyväksy rasistista käytöstä tai vihapuhetta.

Kielitietoisuus ja saavutettavuus

Kielitietoisuuden toimintakulttuurin tavoitteena saavutettavuus ja kaikkia arvostava vuorovaikutus. Jokaisen yliopistoyhteisön jäsenen tulee päästä osallistumaan yhteisön vuorovaikutukseen. Kielitietoisuuden ja kielitietoisuuden toimintatapojen tavoitteena poistaa ymmärtämisen esteitä sekä varmistaa, että kieli ei ole este esimerkiksi työntekijän osallisuudelle monikielisessä työyhteisössä.

[Oulun yliopiston kielipoliittinen ohjelma](#) selkeyttää eri kielten käyttöä Oulun yliopistossa. Kielipoliittinen ohjelma edistää osaltaan myös kaikkien yliopistoyhteisön jäsenten osallisuutta ja tiedon saavutettavuutta.

Toimenpiteet 2023–2024

- Henkilöstöpalvelut tarkastelee kaikkia henkilöstöprosesseja saavutettavuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, osallisuuden ja monimuotoisuuden näkökulmasta ja tekee mahdollisia korjaavia toimenpiteitä.**
- Oulun yliopisto järjestää henkilöstölle säännöllisesti tehtävien mukaista ja ajantasaista koulusta saavutettavuuden toteuttamiseksi.**
 - Sisällytämme saavutettavuus-, yhdenvertaisuus-, monimuotoisuus- ja inklusiivisuusaiheet henkilöstön koulutus- ja kehittämisohjelmiin
 - Valmistelemme sekä saavutettavuudesta että tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta peruskoulutukset koko henkilöstölle osaksi perehdytystä ja olemassa olevan henkilöstön osaamisen kehittämistä. Näin varmistamme jatkossa yhä paremmin saavutettavuus- sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosaamisen perusvalmiudet sekä lisäämme tietoisuutta ja ymmärrystä aihepiiristä koko yliopistoyhteisössä.
 - Olemme jo tarjonneet henkilöstölle mm. seuraavat koulutukset:**
 - Työpajasarja: Yhdenvertaisempi työyhteisö
 - Johdanto yhdenvertaisemman yliopistokulttuurin luomiseksi
 - Lähtökohtia etnisten vähemmistöjen osallisuuteen

- o Yhdenvertaisempi ja osallistavampi työyhteisö sateenkaari-ihmisille
 - o Kuuden yliopiston (Aalto-yliopisto, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen, Turun ja Vaasan yliopistot) yhteistyönä järjestämä kolmen osallistavan työpajan sarjan teemalla ”Yhdenvertaisempi työyhteisö”. Sama sarja pidettiin keväällä englanniksi otsikolla ”A more inclusive workplace” ja suomenkieliset koulutukset toteutettiin syksyn 2022 aikana.
 - Keväällä 2023 toteutamme johtajuuswebinaarien sarjan, jonka yhtenä teemana on monimuotoisuuden johtaminen.
 - o Leading diversity at work 13.2.2023 at 14.30–16.00.
- 3. Edistämme kielitietoisuutta ja kielitietoisia toimintatapoja työyhteisössä kielipoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti**
- o Selkeytämme monikielisen työskentelyn periaatteita.
 - o Varmistamme, että henkilöstö ymmärtää, että linjaukset ovat olemassa kaikkien työntekijöiden osallisuuden varmistamiseksi ja yhteisöllisyyden edistämiseksi.
- 4. Laadimme inklusiivisen työkuultuurin arjen pelisäännöt ml. turvallisen tilan periaatteet.**
- o Jokaista yliopistoyhteisön jäsentä kannustetaan omalla toiminnallaan rakentamaan turvallisempaa tilaa ja inklusiivista yhteisöä kaikille.

2. Saavutettavuustyön organisointi Oulun yliopistossa

Jokainen Oulun yliopiston henkilökuntaan kuuluva on vastuussa saavutettavuudesta omassa työssään. Esimerkiksi, jokainen meistä tuottaa sisältöä verkkoon jossain muodossa, ja sen pitää olla saavutettavaa. Nyt ollaan vasta työn alussa ja henkilökunta ei vielä yleisesti tunne saavutettavuutta ja sen asettamia muutosvaatimuksia omalle työlleen. Organisaatiokulttuurin ja toimintatapojen muuttaminen saavutettavaksi edellyttää meiltä määrätietoista tiedottamista, kouluttamista ja sitouttamista.

Tätä saavutettavuustyötä pitää koordinoida keskitetysti ja se edellyttää nimettyjä vastuualueita. Oulun yliopistossa jo pidempään toimineella tasa-arvo ja yhdenvertaisuustoimikunnalla on päävastuu yhdenvertaisuuden ja siten myös saavutettavuustyön kehittämisestä ja seurannasta. Oulun yliopistoon on lisäksi asetettu saavutettavuusohjausryhmä ja käytännön saavutettavuustyötä edistävä saavutettavuustyöryhmä. Meidän pitää täsmentää näiden kolmen ryhmän välinen roolijako, tehtävät ja kehittää niiden välistä yhteistyötä.

Saavutettavuusohjausryhmä

Ohjausryhmän tehtävä on ohjata Oulun yliopiston saavutettavuustilanteen kehittymistä ja seurata saavutettavuuden toteutumista. Koulutusrehtori on saavutettavuusohjausryhmän puheenjohtaja ja raportoi saavutettavuuden yleisestä tilanteesta muulle ylimmälle johdolle.

Saavutettavuusohjausryhmän perimmäinen tavoite on ihmisten erilaisuuden huomioon ottamisen varmistaminen Oulun yliopistossa. Työnsä alkuvaiheessa saavutettavuusohjausryhmä keskittyy erityisesti digipalveluiden saavutettavuustyön edistämiseen, sillä digitaalisten palveluiden saavutettavuuden merkitys on korostunut digitalisaation edetessä: Saavutettavuus on siten myös Oulun yliopiston strategian ytimessä.

Saavutettavuustyöryhmä

Ryhmä koostuu eri alojen asiantuntijoista, jotka tuovat saavutettavuustyöhön oman työnkuvansa ja toimintakenttensä näkökulman. Ryhmä vie saavutettavuusosaamista ja -näkemystä eteenpäin omassa toimintakenttässään. Asiantuntijajäsenet voivat tarvittaessa osallistua saavutettavuusohjausryhmän kokouksiin esimerkiksi esittelijöinä tai muissa asiantuntijaroleissa. Kaikki työryhmän jäsenet toimivat ryhmässä oman työnsä ohessa. Ryhmä koordinoi Oulun yliopiston saavutettavuussuunnitelmatyötä.

Toimenpiteet

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta, saavutettavuusohjausryhmä ja saavutettavuustyöryhmä tarkentavat yhdessä omat roolinsa, tehtävänsä ja vastuunsa kevään 2023 aikana. Kokonaisuus kuvataan Patio-intranetissä.

3. Opiskelijavalinnan saavutettavuus

Opiskelijavalinnoissa käytetään useita valintatapoja, joista esimerkkinä voidaan mainita todistusvalinta, valintakoevalinta, avoimen väylän valinta ja valinta kilpailumenestyksen perusteella. Jokaiseen koulutukseen voi hakeutua myös suoraan maisteri/DI-vaiheeseen, jolla sujuvoitetaan jo alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelupolkua.

Avoimen väylien valintatapoja on lisätty viime vuosina useisiin uusiin hakukohteisiin, ja niihin määritellyt aloituspaikkamäärät ovat pääosin keskisuuria. Avoimissa väylissä vaaditut opintopistemäärät ovat maltillisia, ja ne on mahdollista suorittaa loppuun ennen kevään yhteishakua. Avoimen väylän suorituksiksi hyväksytään missä tahansa suomalaisessa korkeakoulussa suoritettut opinnot, eikä opintojen suorituspaikkaa ole siten rajattu pelkästään Oulun yliopistoon.

Ensikertalaisille hakijoille on kiintiöity aloituspaikkoja, mutta myös aiemmin korkeakoulututkinnon suorittaneilla on mahdollisuus tulla valituiksi.

Tavoitteena on huolehtia, että useilla eri taustoilla on mahdollista hakeutua koulutukseen

Toimenpiteenä on tarkastella valintatapojen kokonaisuutta uudelleen ja lisätä mahdollisesti myös uusia valintatapoja, kuten MOOC-väylät. Kehitystyössä tulee myös tarkastella, kuinka aloituspaikat eri valintatapojen välillä jakautuvat. Valintatapoja ja niiden kokonaisuutta tarkastellaan kansallisesti muun muassa valintojen kehittämishankkeessa, mutta myös paikallisesti Oulun yliopiston omassa kehitystyössä.

Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämishanke on aloitettu keväällä 2022 Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifin koulutusvararehtoreiden aloitteesta. Hankkeessa ovat mukana kaikki Suomen yliopistot ja sitä tukee myös opetus- ja kulttuuriministeriö. Hanke kestää vuoden 2025 loppuun asti.

Hankkeen tarkoituksena on kehittää sekä todistusvalintaa että valintakoevalintaa tutkittuun tietoon perustuen ja yhteistyössä koulutusalojen ja sidosryhmien kanssa. Oulun yliopisto sitoutuu hankkeen tavoitteisiin ja osallistuu aktiivisena toimijana kansalliseen yhteistyöhön. Mittareina käytetään aloituspaikkojen täyttymistä eri valintatavoissa.

Monipuoliset hakeutumisväylät

Opiskelijavalinnoissa käytetään useita hakeutumisväyliä, jotka mahdollistavat eri hakijaryhmien ohjaamisen eri hakuihin. Hakeutumisväylien määrä pidetään selkeänä ja maltillisena, mutta yhteishakujen lisäksi tarjotaan esimerkiksi siirtohaun mahdollisuus opiskelijoille, jotka vaihtavat alaa. Aiemmin siirtohaku järjestettiin ainoastaan keväisin, mutta sittemmin siirtohaun mahdollisuus on lisätty myös syyskaudelle.

Opiskelijavalintaa koskeva viestintä

Hakijoilla on mahdollista saada hyvissä ajoin etukäteen tietoja koulutuksista, hakuprosesseista, hakemisesta, valintaperusteista, valintakokeista ja opiskelijavalinnoista Opintopolku-palvelun sivustolta. Koulutuksista, hakemisesta, opiskelusta ja mahdollisista työtehtävistä valmistumisen jälkeen löytyy tietoja ja ohjeita Oulun yliopiston verkkosivuilta. Omilla verkkosivuilla on lisäksi tietoa yliopistosta, tiedekunnista ja tiloista.

Haettavina olevien koulutusten tiedoissa kuvataan osaamistavoitteiden kautta koulutuksen sisältöä, sekä kuvataan konkreettisin esimerkein valmistuneiden työllistymismahdollisuuksia.

Verkkosivujen tekstisisällön saavutettavuuteen on kiinnitetty huomiota ja hakijaohjeistuksia on selkeytetty. Hakijan palvelukanavia on lisätty (muun muassa Chat Bot), jolloin kysymyksiin on mahdollista saada ratkaisu ajasta ja paikasta riippumatta.

Opiskelijaksi ottamisen alakohtaisista rajoituksista korkeakouluissa löytyy yliopistojen osalta kootusti tietoa yliopistovalinnat.fi -sivulta, mitä voidaan pitää merkittävänä uudistuksena yhdistettynä siihen, että alakohtaisia rajoituksia on selkeytetty sekä tarkennettu.

Kansainvälisen koulutuksen kielitaitovaatimukset osana opiskelijavalintaa

Oulun yliopisto noudattaa kansallisesti yliopistojen kesken sovittuja kielitaitovaatimuksia; hyväksytään useita eri kielitestejä ja -tapoja suorittaa kielitesti. Lisäksi yliopistolla on käytössä omia vaihtoehtoisia tapoja todentaa kielitaito. Todentamisen tapoihin on lisätty myös useampi verkossa suoritettava testi, jolloin hakijan ei tarvitse matkustaa mahdollisesti jopa toiseen maahan suorittaakseen testin.

Saamenkielentaitoisten kiintiö

Yliopistossa on osassa hakukohteista kiintiöpaikkajärjestelmä saamenkielisille hakijoille. Menettelyllä pyritään turvaamaan kielivähemmistön mahdollisuuksia tulla valituksi koulutukseen. Kiintiön ehdot täyttäviä hakijoita on kuitenkin hyvin vähän ja käytännössä kiintiöt jäävät pääsääntöisesti täyttämättä.

Valintayhteistyö ja valintakokeet

Monilla aloilla tehdään yliopistojen välistä valintayhteistyötä. Osassa valintayhteistyöhön kuuluvista hakukohteista on samat valintaperusteet. Tavoitteena on, että valintayhteistyön puitteissa on mahdollista hakea useampaan opiskelupaikkaan eri yliopistoissa samalla valintakokeella.

Sekä digitaaliseen että paperiseen valintakokeeseen ilmoittaudutaan hakulomakkeella, jolloin hakija voi valita haluamansa valintakoepaikan hakulomakkeella annetuista vaihtoehdoista. Tavoitteena on, että hakijan ei tarvitse matkustaa valintakokeisiin, koska hän voi osallistua valintakokeeseen itselleen lähimpänä olevassa yliopistossa. Lisäksi valintakoeaika ja -paikka ovat hakijalla tiedossa hyvissä ajoin ennen valintakokeita.

Yhteisvalinnoissa olevilla aloilla on omat nettisivut, joilta löytyy tietoa kyseisen alan yhteisvalintaan osallistuvista yliopistoista, koulutuksista, hakukohteista, hakemisesta, valintakokeesta, opiskelusta ja työelämästä. Hakijat saavat yksityiskohtaista tietoa koulutuksesta/alasta, josta ovat kiinnostuneita.

Valintakokeisiin voi hakea yksilöllisiä järjestelyjä. Hakijoiden saatavilla on hyvissä ajoin tietoa yksilöllisistä järjestelyistä, niiden hakemisesta ja järjestämisestä valintakokeessa. Yksilöllisinä järjestelyinä valintakokeeseen on mahdollista saada esimerkiksi lisäaikaa, rauhallisen tilan tai mahdollisuuden käyttää apuvälineitä. Hakijalle ilmoitetaan hänelle myönnettyistä yksilöllisistä järjestelyistä ennen valintakoetta

Tavoitteet ja toimenpiteet 2023–2024

1. Sujuvoitetaan alan vaihtoa ja vähennetään uuden opiskeluoikeuden hakijoita yhteishausta, tarjoten näin enemmän mahdollisuuksia ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville ja mielekkäitä siirtymistapoja jo opiskelupaikan vastaanottaneille.
 - Toimenpide: tarkastellaan uudistetun siirtohaun toteumaa ja mahdollisesti lisätään syksyn siirtohaun näkyvyyttä.
 - Mittari: hakijatilastot, kuten siirtohaussa paikan vastaanottaneita ja sitä, kuinka moni hakija tulee valituksi samaan koulutukseen sekä siirto- että yhteishaussa.
2. Ohjeiden helppolukuisuuden varmistaminen, ja sen myötä yhteydenottojen tarpeen väheneminen. Tarjotaan selkeä palvelukokonaisuuspaketti.
 - Toimenpide: Aktiivinen osallistuminen kansalliseen työhön koulutustarjonnan kuvaamisessa sekä alakohtaisten rajoitusten parissa.

- Toimenpide: Hakijalle tarjottavan tiedon kehittäminen yliopiston verkkosivuilla sekä Opintopolku-palvelukokonaisuudessa.
 - Mittari: verkkosivuliikenteen kävijämäärät sekä yhteydenottojen määrä.
3. Selkeän kokonaisuuden tarjoaminen kielitaidon osoittamisen tavoista, joista hakija voi valita itselleen sopivimman tavan.
- Toimenpide: Kielitaidon todentamisen eri tapojen aktiivinen seuraaminen ja osallistuminen kansalliseen kehitystyöhön.
 - Mittari: hakijakäyttötymisen ja -tilastojen seuranta sen osalta, kuinka eri kielitaidon todentamistapoja hyödynnetään.
4. Tietoisuuden parantaminen saamenkielentaitoisten kiintiöstä
- Toimenpide: Lisätään saamenkielentaitoisten kiintiön tiedotusta hakijoille.
 - Mittari: Kiintiöön kuuluvien hakijoiden ja valittujen määrä.

4. Opiskelun saavutettavuus

Opetusmenetelmien ja arviointimenetelmien monipuolisuus ja erilaisuutta ymmärtävä ja hyväksyvä asenneilmapiiri mahdollistavat opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden.

Yliopisto-opiskelijoilla ilmenee monenlaisia oppimisen haasteita esim. lukivaikeuksia tai spesifejä matematiikan oppimisvaikeuksia. Lukilausunnon tai muun lausunnon perusteella heille on tarjottava opiskelun erityisjärjestelyjä. Opiskelijoille tärkeitä asioita ovat tiedon välittyminen, riittävä aika lukemiseen ja kirjoittamiseen sekä opiskelustrategioiden ja digiapuvälineiden käytön oppiminen. Saavutettavuutta parantavat Celian tilattavat äänikirjat, tallenteet, etukäteen annetut muistiinpanot, vertaistuki ja lukupiirit, pari- ja ryhmätentit. Opiskelijan opiskelun erityisjärjestelyt vaativat opettajan ja opiskelijan välistä luottamuksellista vuorovaikutusta ja yhteistä päätöstä räätälöidyistä tukitoimista. Tukitoimien suunnittelu on syytä tehdä huolellisesti opiskelijan tarpeita kuunnellen.

Arviointimenetelmien monipuolisuus lisää saavutettavuutta

Oulun yliopistossa on monipuolistettu arviointimenetelmiä paljon viime vuosina. Arviointitieto hyödyttää opiskelijoita ja opettajia. Osaamista osoitetaan esimerkiksi erilaisilla oppimistehtävillä, kotona tehtävillä tenteillä, yksilö-, pari- ja ryhmätehtävillä, annetun ajan puitteissa. Opettajat käyttävät arvioinnissa monipuolisia menetelmiä, esimerkiksi digitaalisten välineiden ja kurssialustan tuomia mahdollisuuksia hyödyntäen.

Opetus- ja arviointimenetelmien monipuolisuus takaa sen, että kukin opiskelija löytää tilanteen mukaisesti yksilöllisen, itselleen sopivan tavan osoittaa osaamistaan tiedekunnan tai yliopiston käytössä olevien suositusten mukaisesti. Opettajia on opastettu ottamaan käyttöön yksilöllisten tarpeiden mukaiset arviointitavat ja -kriteerit, joilla opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan.

Ohjauspalvelut: Opintopsykologit, opiskelu- ja uraohjaus

Kaikki ohjauspalveluiden tarjoamat palvelut ovat avoimia sekä Oulun yliopiston että Oulun ammattikorkeakoulun kaikille kirjoilla oleville opiskelijoille. Ainoastaan avoimen yliopiston opiskelijat jäävät näiden palveluiden ulkopuolelle. Ohjausta tarjotaan lähtökohtaisesti sekä suomeksi että englanniksi, ja se voidaan toteuttaa joko lähiohjauksena kampuksella tai etäohjauksena Teams-videopuhelun tai perinteisen puhelun välityksellä. Career Centre tarjoaa uraohjauspalveluita suomeksi ja englanniksi.

Opintopsykologit tarjoavat yksilöohjausta

Opiskelija voi varata yksilöohjausajan opintopsykologille [Opintopsykologin ohjauspalvelut](#) -sivulla [ajanvarauslomakkeen](#) kautta. Opintopsykologien yksilöohjauksen tavoitteena on jäsentää opiskelijan tilannetta, kehittää opiskelutaitoja, lisätä toimijuutta, löytää uusia ajattelu- ja toimintatapoja ja parantaa

opiskeluedellytyksiä. Opiskelija voi tavata opintopsykologia 1–5 kertaa yhden lukuvuoden aikana, ja yhden käynnin kesto on noin 45 minuuttia. Tapaamiskertojen määrästä sovitaan tarkemmin yhdessä opiskelijan kanssa.

Yksilöohjausprosessi alkaa alkukartoituksella ja tavoitteen asettamisella työskentelylle yhdessä opiskelijan kanssa. Työskentelyä kohdennetaan uudelleen tarvittaessa. Työskentelyn lähtökohta on, että opiskelija itse on oman tilanteensa paras asiantuntija. Menetelminä hyödynnetään keskustelua, psykoedukaatiota, harjoituksia ja kotitehtäviä. Yksilöohjauksessa voidaan esimerkiksi keskustella opiskelun aikatauluttamisesta ja opiskelutekniikoista huomioiden opiskelijan haasteet sekä demonstroida opiskelijalle erilaisia digitaalisia opiskelun apuvälineitä.

Jos opiskelijalla on monia yhtäaikaista haasteita ja hänen toimintakykynsä on alentunut, opintopsykologit voivat opiskelijan luvalla järjestää verkostopalavereita Korkeakouluopiskelijoiden tukiverkoston toimijoiden kanssa. Korkeakouluopiskelijoiden tukiverkoston kuuluvat Oulun yliopisto, Oamk, YTHS, Kela, Sosiaalipalvelut ja Byströmin Ohjaamo. Yhteistyötä voidaan tehdä tarpeen vaatiessa Oulun yliopisto uraohjaajien tai tiedekuntien edustajien tai Oulun ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajien kanssa.

Yksilöllisessä opiskelu- ja uraohjauksessa kuunnellaan opiskelijan tarpeita

Ajanvaraus ohjaukseen tapahtuu samoin kuin opintopsykologien kohdalla, eli opiskelija täyttää [ajanvarauslomakkeen](#) ja kuvaa ohjaustarpeensa. Ohjaajat sopivat ajan opiskelijan kanssa. Palvelu on tarjolla Oulun yliopiston perustutkinto- ja jatko-opiskelijoille. Myös Oamkin opiskelijat voivat pyytää uraohjausta opiskeluntuki@oulu.fi -palveluosoitteesta.

Uraohjaus lähtee yksilön tarpeista ja kysymyksistä käsin ja perustuu opiskelijan omaan oivallukseen esim. hänen omista vahvuuksistaan, osaamisestaan, arvoistaan, mielenkiinnon kohteistaan, tavoitteistaan tai toiveistaan työelämän suhteen, unohtamatta kuitenkaan opiskelijan elämään muuten vaikuttavia tekijöitä. Oivalluksia syntyy vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa sekä erilaisten tehtävien kautta. [Career Centressä](#) annetaan myös Drop in -ohjausta, valmennusta työhaastatteluun ja hissipuheeseen. Lisäksi opiskelijoille järjestetään yritysten kanssa yhteistyössä rekrytointitapahtumia työnhaun ja työllistymisen tukemiseksi.

Opiskelun ohjauksessa kuunnellaan opiskelijan tarpeita. Usein tarkastellaan opiskelijan työskentelytapoja, opiskelutaitoja ja ajanhallintaa sekä opiskelun suunnittelua. Ohjauksessa pyritään kysymysten ja havaintojen kautta löytämään opiskelijan kannalta parempia ratkaisuja opiskeluun. Tavoitteena on myös vahvistaa opiskelijan opiskeluitsetuntoa. Niin opiskelu- kuin uraohjauksessa tarkastellaan myös ns. kohtalonomaisia tekijöitä (perhetilanne, terveys ja hyvinvointi, ym. vaikuttavat tekijät), asioita, joita ei voi jättää huomiotta opiskelua ja tulevaisuutta suunnitellessa. Ohjauksessa keskustellaan siitä, mikä on mahdollista ja millä ehdoilla tietyissä tilanteissa, mukaan lukien erityisen oppimisen haasteet.

Suosituksien yksilöllisistä opintojärjestelyistä

Oulun yliopiston opiskelija voi terveydellisin perustein hakea suosituksen yksilöllisistä opintojärjestelyistä opintojensa suorittamiseen ja arviointiin. Perusteita voivat olla muun muassa kuulo- näkö- tai muu aistivamma, lukivaikeus, masennus, paniikkihäiriö tai ADHD. Opintopsykologit myöntävät suosituksen yksilöllisistä opintojärjestelyistä. Opiskelija ja opintopsykologi pohtivat yhdessä, millaisia järjestelyitä opiskelija tarvitsee. Opiskelijalla tulee olla asianmukainen lääkärin tai muun asiantuntijan lausunto todisteena yksilöllisten opintojärjestelyiden tarpeesta. Tarkempaa tietoa yksilöllisistä opintojärjestelyistä on [Saavutettavuus opinnoissa](#) -sivulla.

Tilastoimme yksilöllisten opintojärjestelyiden määrää:

- lkv 2017–2018: 61 kpl
- lkv 2018–2019: 66 kpl

- lkv 2019–2020: 72 kpl
- lkv 2020–2021: 78 kpl
- lkv 2021–2022: 123 kpl

Opintopsykologit ainoastaan myöntävät suositukset yksilöllisistä opintojärjestelyistä, mutta eivät vastaa niiden käytännön toteutuksesta. Oulun yliopistolla ei ole varattu erillistä budjettia opiskelun saavutettavuuden kustannuksien kattamiseen. Kulujen kohdentamiseen ei ole yliopistotason ohjeistusta.

Oulussa kirjoilla olevilla vammaisilla opiskelijoilla on mahdollisuus saada henkilökohtaista apua Oulun kaupungilta: [Henkilökohtainen apu - Vammaisuus - Oulun kaupunki \(ouka.fi\)](#)

Suomen kansalaiset voivat saada apuvälineitä ja tulkkipalvelua Kelalta: [Apuvälineet | Henkilöasiakkaat | Kela](#)

Ohjauspalveluiden järjestämät ryhmät, työpajat ja Moodle-kurssit opiskelijoille

Opintopsykologit sekä opiskelu- ja uraohjaajat pitävät opiskelijoille ryhmiä ja työpajoja. Opiskelijat ilmoittautuvat itse ryhmiin joko sähköpostilla tai ilmoittautumislinkkien kautta. Toteutuksia järjestetään suomeksi ja englanniksi sekä etänä ja kampuksella. Esimerkkejä ryhmistä ja työpajoista: Opiskelutaitoryhmä ADHD diagnoosin saaneille opiskelijoille, Monialainen opinnäytetyöryhmä, Study Together -ryhmä, Aloittamisen vaikeus -työpaja ja Fokusta opiskeluun -työpaja. Lisäksi opintopsykologi ja uraohjaajat ovat järjestäneet tulevaisuuden suunnittelun ryhmiä Tulevaisuutta rakentamassa ja Unelma -työpaja. Kaikki ryhmät soveltuvat myös erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille sekä keskeyttämisuhan alla oleville.

Opintopsykologit ovat tehneet Moodleen opiskelutaitojen kehittämiseen tarkoitettun Opiskelutaidot-kurssin ja psykologista joustavuutta sekä stressinsäätelytaitoja vahvistavan Hyväksyntää arkeen -kurssin. Samoissa kurseista on myös englanninkieliset versiot Study Skills ja Everyday Acceptance. Opiskelijat voivat itse rekisteröityä kurseille ja suorittaa kurssin tehtäviä omaan tahtiinsa. Opiskelijat saavat henkilökohtaista palautetta opintopsykologilta jokaisesta palauttamastaan tehtävästä. Hyväksyntää arkeen/Everyday Acceptance -kurssin kuvituksessa on tietoisesti kiinnitetty huomioita ihmisten monimuotoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Tarkempia tietoja ryhmistä, työpajoista ja Moodle-kurseista on saatavilla Ohjauspalveluiden [Ryhmät ja työpajat verkkosivuilta](#).

Uraohjausta ja työelämään siirtymisen tukea on ajoittain integroitu osaksi opinnäytetyöryhmiä. Hyvin usein opinnäytetyön etenemistä estää opintojen jälkeisen elämän näköalattomuus. Tavoitteena on luoda uskoa ja toivoa tulevaan sekä tukea työnhaussa. Ryhmässä laitetaan opiskelijat pohtimaan minkälaisia työelämässä hyödynnettäviä taitoja opinnäytetyötä tehdessä ja yleensä opiskelussa kehittyä.

Kaikille opiskelijoille järjestetään kolmen työpajasarja [Erotu työnhaussa](#), niin suomeksi kuin englanniksi. Työpajoissa opitaan osaamisen sanoittamista ja oman brändin rakentamista. Opiskelijat saavat parhaat vinkit CV:n, työhakemuksen ja LinkedIn-sivunsa laatimiseen.

Pathways to Business -hankkeessa opiskelijoille tarjotaan ryhmiä työelämätaitojen kasvattamiseen ja yrittäjyyden eri vaiheiden tutuksi tekemiseen sekä yrittäjyyteen yhtenä uramahdollisuutena.

Väitöskirjatutkijoille tarjotaan [Työllisyys ja työelämätaidot](#) -opintojaksoa (2 op). Kurssi on englanninkielinen. ExpertZones-hankkeessa tavoitteena on ollut Oulun yliopiston väitöskirjatutkijoiden psykologisen hyvinvoinnin, osaamisen ja työllistymisedellytysten parantaminen. Lisäksi edesautetaan väitöskirjatutkijoiden verkostoitumista alueen yrityksiin ja organisaatioihin.

Henkilökunnan kouluttaminen yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja opiskelun saavutettavuudesta
Ohjauspalvelut ovat tarjonneet henkilökunnalle koulutusta yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja saavutettavuudesta:

- *Yksilölliset opintojärjestelyt ja saavutettavuus opinnoissa* -koulutus. Koulutuksesta on tallenne, joka on tekstitetty suomeksi.
- *Erilaiset tavat oppia* -koulutus osana YPE-opintoja.
- *Moodlessa Omaopettajan peruskurssilla osio Yksilölliset opintojärjestelyt*.
- Omaopettajille suunnattu *Erilaiset opiskelijat, yksilölliset opintojärjestelyt* -tilaisuus.
- Hyvis-hankkeeseen kuuluvilla *tiedekuntavierailuilla* käsitellään yhtenä aiheena yksilöllisiä opintojärjestelyitä ja saavutettavuutta.
- Tiedote Patio-intranetissä: *Yksilölliset opintojärjestelyt ovat opiskelijan oikeus ja yliopiston velvollisuus*

Koulutusten tarkoituksena on antaa henkilökunnalle tietoa yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja mahdollisuus keskustella niistä. Koulutuksessa otetaan esiin myös laajempi saavutettavuuden näkökulma opetukseen: Miten tehdä opetuksesta jo lähtökohtaisesti saavutettavampaa vaihtoehtoisilla suoritusavoilla, jolloin tarve erillisille yksilöllisille opintojärjestelyille vähenisi. Lisäksi henkilöstölle on tarjolla ja suunnitteilla muutakin saavutettavuuskoulutusta mm. asennenäkökulmasta (katso työyhteisön saavutettavuus -luku tässä dokumentissa).

Toimenpiteet 2023–2024

1. Uudet Moodle-kurssit

- Ohjauspalvelut rakentaa urasuunnittelun kurssin opiskelijoille. Kurssi tehdään sellaiseksi, että se on integroitavissa osaksi tutkintoa, esimerkiksi vapaasti valittavia opintoja tai orientoivia opintoja.
- Ohjauspalvelut muokkaa Moodlen Omaopettajafoorumin henkilökunnalle avoimeksi tietopankiksi, jonka sisällöt laaditaan tarvelähtöisesti aiemmin omaopettajille ja koulutussuunnittelijoille suunnatun kyselyn ja tiedekuntavierailuilla kerätyn tiedon perusteella. Tähän mennessä on toivottu tietoa esimerkiksi oppimisvaikeuksista, yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja huonosti voivien opiskelijoiden eteenpäin ohjauksesta.

2. Henkilökunnalle suunnatut toimenpiteet

- Ohjauspalveluiden tavoite on tarjota henkilökunnalle tietoa, koulutusta ja tilaisuuksia keskustella yksilöllisistä opintojärjestelyistä ja opiskelun saavutettavuudesta.
- Tarkoituksena on jatkaa jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä, eli opintopsykologit kouluttavat jatkossakin omaopettajia ja YPE-opintoja tekeviä opiskelun saavutettavuudesta ja yksilöllisistä opintojärjestelyistä.
- Yksilölliset opintojärjestelyt ja saavutettavuus opinnoissa -koulutuksen tallenne tarjotaan vapaasti henkilökunnan katsottavaksi. Tallenne on jo tekstitetty suomeksi ja se tekstitetään myös englanniksi.
- Ohjauspalvelut ylläpitää henkilökunnan Patio-intranetissä Yksilölliset opintojärjestelyt -sivua sekä suomeksi että englanniksi.
- Ohjauspalveluista tehdään vierailuja tiedekuntien henkilöstölle suunnattuihin tilaisuuksiin. Yhtenä aiheena on yksilölliset opintojärjestelyt ja opiskelun saavutettavuus.
- Ohjauspalveluissa pilotoidaan koko henkilökunnalle avoimien ohjauskoulutusten pitämistä kahdesti vuodessa. Ajankohdat päätetään hyvissä ajoin, jotta mahdollisimman moni saa järjestettyä aikaa osallistumiseen.
- Omaopettajakoulutuksissa annetaan esimerkkejä, vinkkejä ja menetelmiä miten opiskelijoita voi tukea työelämään liittyvissä kysymyksissä. Aiheet liittyvät esimerkiksi työllistymiseen, harjoitteluun, sivuaineiden valintaan, yleensä urasuunnitteluun ja työnhakuun. Lisäksi vahvistetaan omaopettajien ohjausta osaamisen tunnistamiseen ja sanoittamiseen pitkin opintopolkua.

3. DigiLukiseula

- Syylukukaudella 2022 Oulun yliopistossa otetaan käyttöön Niilo Mäki Instituutin DigiLukiseula. Mahdollisuus osallistua DigiLukiseulaan järjestetään kolme kertaa vuodessa. Digilukiseulan toteuttamisesta vastaa aiheeseen koulutettu suunnittelija Ohjauspalveluista. Seulaan voivat osallistua opiskelijat, jotka epäilevät itsellään lukivaikeutta ja joilta sitä ei ole aikaisemmin tutkittu. Seulan perusteella tarkempia tutkimuksia tarvitsevat opiskelijat ohjataan YTHS:lle jatkotutkimuksiin. Tästä järjestelystä on sovittu yhdessä YTHS:n kanssa.

4. Yksilölliset opintojärjestelyt -suositusten myöntäminen

- Opintopsykologit ovat syylukukaudella 2022 ottaneet käyttöön avoimet vastaanottoajat, joiden aikana opiskelijat pääsevät tapaamaan opintopsykologia ja saavat suosituksen yksilöllisistä opintojärjestelyistä ilman

ajanvarausta. Tavoitteena on vakiinnuttaa ja kehittää tätä toimintamallia niin, että siitä muodostuu pääasiallinen väylä suositusten saamiseksi.

- Opintopsykologien lisäksi DigiLukiseulasta vastaava suunnittelija alkaa vuoden 2023 alusta myöntää suosituksia yksilöllisiä opintojärjestelyistä opiskelijoille, joilla on lukivaikeus.

5. Tilastoinnin kehittäminen

- Ohjauspalvelut siirtyvät käyttämään OhjausApin sijaan omaa Excel-tilastointia. Excel-tilastoinnin käytäntöjä hiotaan paremmiksi ja yhtenäisemmiksi. Jokaisesta ohjaustapaamisesta tilastoidaan seuraavat tiedot:
 - Kuukausi
 - ohjaustyyppi (Opintopsykologi, uraohjaus tai perumaton käynti)
 - Korkeakoulu (Oulun yliopisto, Oamk)
 - Yksikkö/Tiedekunta
 - Opiskeluohjelma
 - Koulutus- tai tutkinto-ohjelma/Pääaine
 - Aloitusvuosi
 - Opintopisteet
 - Ohjaukerta
 - Ohjauksen syyt (voi valita 3 aiheetta)
- Ohjauspalveluiden järjestämiä ryhmiä ja työpajoja tilastoidaan Exceliin. Ryhmistä kirjataan seuraavat tiedot: ajankohta, ryhmän nimi, toteutustapa (etänä vai kampuksella), tapaamiskertojen määrä, ilmoittautuneiden määrä sekä se, kuinka monta kullekin kerralle osallistuneista on Oamkin opiskelijoita ja kuinka moni yliopiston opiskelijoita.
- Opintopsykologien Moodle-kursseille osallistuneiden määrää tilastoidaan Exceliin.
- DigiLukiseulaan osallistuneiden ja YTHS:lle jatkotutkimuksiin ohjattujen määrää tilastoidaan Exceliin. Osallistujista tilastoidaan myös se, minä vuonna he ovat aloittaneet opintonsa.

5. Kansainvälisen liikkuvuuden saavutettavuus

Oulun yliopisto pyrkii kannustamaan kaikenlaisten opiskelijoiden osallistumista kansainvälisiin liikkuvuusohjelmiin. Yliopisto tiedottaa opiskelijoita liikkuvuusohjelmien kautta avautuvista mahdollisuuksista. Oulun yliopisto tarjoaa apurahoja omille opiskelijoilleen Erasmus+ -ohjelmaoppaan mukaisesti: [Erasmus+ Programme Guide 2021 \(Version 3\) | Erasmus+ \(europa.eu\)](#)

Yliopisto päättää aina yksilöllisesti saapuville opiskelijoille tarjottavat palvelut. Tukea on saatavilla hallinnollisissa asioissa. Tukihenkilöstöä vammaisille opiskelijoille ei ole saatavilla. Yliopisto tekee yhteistyötä Pohjois-Suomen opiskelija-asuntosäätiön kanssa varmistaakseen, että mahdollisimman monelle vaihto-opiskelijalle on tarjolla kohtuuhintaista ja esteetöntä majoitusta.

Hakiessaan Erasmus-peruskirjaa (Erasmus Charter for Higher Education 2020) Oulun yliopisto sitoutui kunnioittamaan täysimääräisesti ohjelmassa asetettuja syrjimättömyyden, läpinäkyvyyden ja osallisuuden periaatteita sekä varmistamaan tasavertaiset mahdollisuudet nykyisille ja tuleville opiskelijoille, kiinnittäen erityistä huomiota heikommassa asemassa olevien osallistumiseen. Heitä voivat olla osallistujat, joilla on fyysisiä, psyykkisiä ja terveydellisiä sairauksia, joilla on lapsia, jotka työskentelevät, jotka ovat ammattiuurheilijoita tai jotka tulevat aliedustetuista opiskelijaryhmistä. Sisäisissä valintamenettelyissä otamme huomioon tasa-arvon ja osallisuuden sekä hakijoiden ansiot ja motivaation.

Vammaisten vaihto-opiskelijoiden määrää ei seurata erikseen. Opiskelijat voivat itse ilmoittaa erityistarpeestaan Oulun yliopistolle, mutta se ei ole pakollista. Kansainvälisten opiskelijoiden tyytyväisyyttä tutkitaan vuosittaisen International Student Barometer (ISB) -kyselyn avulla. Kyselyssä kerätään palautetta esimerkiksi yliopistopalveluista, opinnoista ja vapaa-ajan aktiviteeteista.

Tavoitteena on kartoittaa vaihto-opiskelijoiden tarvitsemia palveluita ja viestiä mahdollisuuksista entistä aktiivisemmin sekä huolehtia toiminnan jatkuvasta kehittämisestä palautteen perusteella.

6. Yhteisten palveluiden saavutettavuus

Kirjasto

Kirjaston tavoitteena on tehdä palveluista ja verkkosisällöistä helposti lähestyttäviä ja saavutettavia sekä kirjastotiloista esteettömiä, jotta ne olisivat kaikkien asiakkaiden hyödynnettävissä.

Tilojen fyysinen saavutettavuus (Esteettömyys)

Kirjaston eri toimipisteiden tilojen saavutettavuus toteutuu vaihtelevasti mm. rakennusten iästä johtuen. Palvelupisteiden saavutettavuustiedot on kuvattu [Esteettömät palvelut -sivulla](#). Kirjaston asiakaspalvelu auttaa toimintarajoitteisia asiakkaita kokoelmien ja kirjaston tilojen käytössä. Kirjasto tarjoaa kaikille sopivia opiskelutiloja: hiljaista työskentelytilaa, muokattavissa olevia ryhmätyötiloja ja työskentelypisteitä. Työskentelytilat on kuvattu [Opiskelutilat ja laitteet -sivulla](#).

Tietoaineistojen hankinta ja kuvailu

Kirjasto hankkii pääsääntöisesti elektronista aineistoa, jonka saavutettavuusominaisuudet ovat painettua aineistoa monipuolisemmat. Tekstiä voi yleensä esimerkiksi suurentaa tai muuttaa puheeksi ruudunlukuohjelman avulla. Kurssikirjat tilataan mahdollisuuksien mukaan sekä painettuna että e-versiona. Asiakkaan toiveet huomioidaan formaattia valitessa.

Kirjasto pyrkii hankkimaan e-aineistot saavutettavassa muodossa. E-kirjan saavutettavuuden voi estää julkaisuformaatti tai vahva DRM-suojaus. Kaupallisia toimijoita koskevan esteettömyysdirektiivin tullessa voimaan tulee saavutettavien e-aineistojen tarjonta laajenemaan Euroopassa. Direktiivin soveltaminen alkaa vuonna 2025.

Hankitun aineiston sisällön saavutettavuustapa kuvaillaan tietokantaan kansallisten kuvailusuositusten mukaisesti, jolloin tieto on tiedonhakijoiden hyödynnettävissä. On kuitenkin huomioitava, että tiedonhakujärjestelmät eivät vielä täysin mahdollista saavutettavuustietojen hyödyntämistä tiedonhaussa.

Asiakasviestintä, neuvonta ja opetus

Kirjaston viestintä on monikanavaista ja kaksikielistä, jolloin voidaan huomioida hyvin eri asiakasryhmien erilaiset tarpeet. Kirjaston tuottamat opiskelumateriaalit ja ohjeistukset, muun muassa tiedonhakuun ja julkaisemiseen liittyen, laaditaan visuaalisesti ja kielellisesti selkeiksi sekä käytettäviksi erilaisilla päätelaitteilla ja apuvälineillä. Opasvideot sisältävät sekä ääniraidan että tekstityksen.

Neuvontatilanteissa huomioidaan erilaiset opiskelijat ja lukutavat. Uusille opiskelijoille kerrotaan kirjastoinfoissa mahdollisuudesta kuunnella saavutettavia e-aineistoja sekä muokata lukunäkymää itselle sopivaksi. Tietokantojen ja e-kirjapalveluiden saavutettavuusominaisuuksia tuodaan esille kirjaamalla tietoja [E-kirjojen kuuntelu -sivulle](#).

Lukemisesteisten lainauspalvelut

Kirjasto tiedottaa kaikissa viestintäkanavissaan lukemisesteisille tarkoitettusta Celian äänikirjapalvelusta. Celia tarjoaa Suomessa opiskelevien lukemisesteisten korkeakouluopiskelijoiden tarvitsemia kurssikirjoja äänikirjoina. Kirjasto rekisteröi opiskelijoita Celian verkkopalvelun käyttäjiksi kaikissa toimipisteissä. Asiakaskeskustelun voi käydä myös etäyhteydellä.

Celia tuottaa pääasiassa suomenkielisiä kirjoja äänikirjoiksi. Englanninkielisiä kirjoja on saatavilla kansainvälisessä Bookshare-palvelussa. Bookshare-palvelun käyttö on ilmaista Celian korkeakouluasiakkaille. Kirjasto on laatinut [oppaan Celian ja Booksharen käytöstä](#).

Julkaiseminen

Oulun yliopiston julkaisuarkisto Jultikan taustajärjestelmä ei mahdollista vielä julkaisua EPUB-muodossa, mutta tämä tulee korjaantumaan tulevaisuudessa järjestelmän uusimisen yhteydessä. Kirjasto pyrkii edistämään

yliopiston julkaisujen saavutettavuutta huomioimalla saavutettavuuden julkaisijoille suunnatuissa ohjeistuksissa. Opinnäytetyöntekijöille suunnatussa Laturi-oppaassa on tietoa saavutettavan tiedoston luomisesta. Jatkossa myös kirjastossa tehtävä julkaisusarjojen ohjeistus, mallipohjat ja sopimusohjeet laaditaan saavutettavuus huomioiden.

Kirjaston henkilöstön saavutettavuusosaamisen parantaminen

Saavutettavuusosaamista tarvitaan kirjaston henkilökunnalta monenlaisissa työtehtävissä. Jotta henkilöstö voi edistää saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta toiminnassaan, tarvitaan sekä yleisiä että kirjaston henkilökunnalle räätälöityjä saavutettavuuskoulutuksia eri aihepiireistä.

Kirjaston saavutettavuustoimenpiteet 2023–2024

1. Kirjasto edistää Celian äänikirjapalvelun tunnettuutta tehokkaalla viestinnällä sekä seuraa edistymistä kirjaston asiakaskyselyn ja Celian tilastojen avulla.
2. Kirjasto varmistaa, että sen ohjemateriaalit ja verkkosisällöt ovat saavutettavia ja ymmärrettäviä.
 - Oulun yliopiston oppimateriaalia -julkaisusarjassa julkaiseville laaditaan saavutettava Word-pohja, sopimuslomake ja uusi ohjeistus vuoden 2023 aikana. Acta-väitöskirjasarjan kohdalla tehdään samat toimenpiteet pidemmällä aikavälillä.
 - kirjaston www-sivujen tekstisisältöjen selkeys tarkistetaan.
 - kirjaston oppimateriaalien saavutettavuus tarkistetaan.
3. Kirjasto listaa keskeisimpien tietoineistojen saavutettavuusominaisuuksia oppaaseen.
4. Kirjaston henkilökunta syventää saavutettavuustietämystään osallistumalla saavutettavuuskoulutuksiin.

UniMove-liikuntapalvelut

UniMoven hinnoittelussa on pyritty edullisuuteen ja siihen, ettei hinta muodostaisi esteitä palvelun käyttämiselle. Liikuntapalveluja järjestetään sekä Oulun keskustassa että Linnanmaalla, jotta matka-aika palveluiden pariin ei muodostuisi liian pitkäksi. Ohjatut tunnit ja palloiluvuorot järjestetään pääsääntöisesti iltaisin klo 16–21 välillä ja yhteistyökumppanien palvelut ovat käytettävissä heidän aukioloaikojensa mukaisesti. Liikuntakalenterin suunnittelussa pyritään siihen, että toimintaa järjestetään monipuolisesti eri kellonaikoihin ja eri viikonpäivinä.

UniMovella ei ole omia liikuntatiloja, vaan toimintoja järjestetään eri tahojen hallinnoimissa tiloissa. UniMoven käyttämistä liikuntapaikoista suurin osa on esteettömiä, mutta eivät kaikki. Esimerkiksi Normaalikoulujen liikuntatilojen sisäänkäynneistä puuttuvat pyörätuoliliuskat. UniMoven liikuntakalenterista löytyy jokaisen ohjatun tunnin ja palloiluvuoron kohdalta kuvaus, jossa kerrotaan sisällöstä ja tarvittavista varusteista. Suurin osa tunneista on sellaisia, että toimintaa pystyy soveltamaan oman taito- ja kuntotason mukaan. Ammattitaitoiset ohjaajat pystyvät eriyttämään toimintaa tarvittaessa. UniMovella ei ole omia sovelletun liikunnan palveluita. Oulun kaupunki järjestää kuntalaisille erityisliikuntaryhmiä ja lainaa soveltavan liikunnan välineitä. Resurssipulan vuoksi tällä hetkellä UniMovella ei ole mahdollisuutta tarjota henkilökohtaista liikuntaneuvontaa yksilön hyvinvoinnin tukemiseksi.

Tiedot liikuntapalveluista on saatavilla verkkosivuilla sekä suomen että englannin kielellä ja asiakaspalvelua sekä liikunnanohjausta annetaan molemmilla em. kielillä. UniMoven somekanavat ovat suomenkieliset. UniMoven nettisivut uudistettiin syksyllä 2022. Sivusto tilattiin saavutettava, ja vaikka se on parantanut huomattavasti digitaalista saavutettavuutta verrattuna entisiin nettisivuihin, havaitsimme siinä ongelmia.

Tavoitteet ja toimenpiteet:

1. Nettisivujen saavutettavuutta parannetaan.

- Toimenpide: Järjestelmäntoimittaja tekee verkkopalvelun saavutettavuusarvioinnin ja sen pohjalta päivitetään saavutettavuusseloste ja laaditaan korjaussuunnitelma. Vastuutahona WiseNetwork Oy ja liikuntasuunnittelijat.
2. Tavoitteena on, että UniMoven liikuntapalvelujen käyttäjät tietävät, mitkä UniMoven käyttämistä liikuntapaikoista ovat esteettömiä.
 - Toimenpide: Lisätään tieto liikuntapaikkojen esteettömyydestä UniMoven nettisivuille liikuntapaikkakuvausten yhteyteen. Vastuutahona liikuntasuunnittelijat.
 3. Tavoitteena on, että UniMoven liikuntapalvelujen käyttäjät tietävät, miten toimia, mikäli kokee kiusaamista tai häirintää liikuntapalveluissa.
 - Toimenpide: Lisätään ohjeistus nettisivuille. Vastuutahona liikuntasuunnittelijat.
 4. Tavoitteena on edistää yhdenvertaista osallistumista liikuntapalveluihin.
 - Toimenpide: Hankitaan lainattavaa liikuntavälineistöä, kuten sulkapallo- ja sählymailoja, palloja, sykemittareita ja talviliikuntavälineitä. Selvitetään lainauksen osalta yhteistyötä esimerkiksi kirjaston kanssa. Selvitetään lisäresursseja liikuntaneuvonnan käynnistämiseksi. Liikuntaneuvonnalla pyrittäisiin aktivoimaan terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia opiskelijoita ja lisäämään heidän liikuntatietojaan ja -taitojaan. Vastuutahona liikuntasuunnittelijat.

Tilojen saavutettavuus Oulun yliopiston kampuksilla

Kampusten saavutettavuus tarkoittaa sitä, että kampuksella ei ole sellaisia fyysisiä esteitä, jotka vaikeuttaisivat esimerkiksi pyörätuolilla liikkuvan liikkumista kampuksella niillä alueilla, joihin hänellä olisi muuten oikeus mennä. Se tarkoittaa esimerkiksi hissejä, liuskoja ja sähkökäyttöisiä ovia, joita on mahdollista käyttää ilman ulkopuolisten apua. Lisäksi kampusten saavutettavuus voi näkyä myös monenlaisuuden huomiointina esim. wc-tilojen ja pukeutumistilojen tarjonnassa siten, että kaikille löytyy sopiva vaihtoehto. Myös luentosalien varustaminen siten, että äänet välitetään langattomasti kuulokojeen käyttäjille, on osa tilojen saavutettavuutta.

Tilojen saavutettavuustilanne

Oulun yliopiston kampusrakennukset on rakennettu ennen nykyisiä määräyksiä, joten niiden saavutettavuudessa on puutteita. Tiloja on korjattu vuosien mittaan. Tilojen saavutettavuutta parannetaan remonttien yhteydessä. Se tiedetään, että tällä hetkellä kaikkiin opetustiloihin ei pääse pyörätuolilla, eikä kaikista ulko-ovista pääse liikkumaan itsenäisesti pyörätuolilla. Liuskoja puuttuu. Kokonaiskuva tilojen saavutettavuudesta on tällä hetkellä vielä puutteellinen.

Kampuskarttoihin on merkitty saavutettavat sisäänkäynnit, wc-tilat ja parkkipaikat. Samat merkinnät löytyvät myös kampuskarttamobiilisovelluksesta.

Kampuskartat

- https://www.oulu.fi/sites/default/files/content/Kartta_Linnanmaa_Map_A3.pdf
- https://www.oulu.fi/sites/default/files/content/Kartta_Kontinkangas_Map_A3_0.pdf

Tavoite: Kampusten wc-tilat muutetaan remonttien yhteydessä unisex-wc-tiloiksi

Noin kolmasosa (36 kpl) kampusten wc-tiloista on jo muutettu unisex-wc-tiloiksi, ettei ihmisen tarvitse sukupuolittaa itseään joko mieheksi tai naiseksi wc-tilaa valitessaan. Isompien remonttien yhteydessä lisää WC-tiloja muutetaan sukupuolineutraaleiksi.

(Oulun yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022–2023, s. 32)

Mittari: unisex-wc-tilojen osuus

Tavoite: Laajennetaan kuulolaitteiden tukea

Vuoden 2022 aikana tarkistettiin kaikkien olemassa olevien induktiosilmukoiden toiminta. Kaikissa suurissa luentosaleissa Linnamaalla ja Kontinkankaalla on nyt testatusti toimivat induktiosilmukat. Pienemmissä saleissa induktiosilmukoita ei ole, mutta Linnanmaalla Oamkin päädyn aulapalveluista voi lainata kannettavan opasjärjestelmän, jota voi käyttää missä vain tiloissa kampuksilla. Lainattavia opasjärjestelmiä on yhteensä 20 kpl. Kevään 2023 aikana ICT-palveluiden AV-henkilöstö testaa uutta kattomikrofoniin kytkettävää järjestelmää, jonka välityksellä äännet saadaan välitettyä käyttäjän puhelimen kautta kuulokkeisiin. Kun ICT-palvelut löytää toimivan järjestelmän, ICT-palvelut asentaa vuoden 2024 loppuun mennessä järjestelmän kiinteästi kaikkiin niihin kattomikrofonilla varustettuihin tiloihin, joissa ei ole induktiosilmukkaa.

Mittari: tilojen osuus, joissa on induktiosilmukka tai muu vastaavaan tarkoitukseen tehty järjestelmä sekä lainattavien laitteiden lukumäärä suhteessa kaikkiin niihin opetustiloihin, joissa ei ole saavutettava kuunteluympäristö.

Loput kehitystavoitteet asetetaan tilojen saavutettavuuskartoituksen tulosten perusteella 2023

Jotta tilojen kehitystavoitteita päästään määrittelemään ja priorisoimaan, täytyy ensin tunnistaa ongelmakohdat. Tämän vuoksi tarvitsemme kartoituksen tilojen saavutettavuudesta.

Kampuspalveluilla on parhaillaan käynnissä (syksy 2022) kampusten fyysistä saavutettavuutta arvioivan esteettömyyskartoituksen kilpailutus. Kartoitus tehdään keväällä 2023. Tilojen fyysisen saavutettavuuden parantamisen suunnitelma päivitetään osaksi tätä Saavutettavuussuunnitelmaa, sitten kun kartoituksen tulokset ovat käytettävissä. Tässä vaiheessa tehtävä kartoitus on rajattu kampusten niihin tiloihin, joihin opiskelijat pääsevät, eli yleiset tilat ja opetuskäytössä olevat tilat.

VASTUUTAHO: kampuspalvelut

Tavoite: Saavutettavuuden huomioiminen on osa tilojen korjaus- ja kunnostustöiden suunnittelua ja toteutusta

Kaikissa yliopiston tilojen korjaus- ja kunnostustöissä huomioidaan saavutettavuusnäkökulma. VASTUUTAHO: TAYV-toimikunta ja tila- ja turvallisuuspalvelut.

(Oulun yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022–2023, s. 17)

Mittari: saavutettavien tilojen osuus kaikista tiloista (lkm.)

Hiljaisen työn tilat

Kampuksilla on tarjolla monenlaisia työtiloja, joista osa on ns. hiljaisia työtiloja. Osassa hiljaisen työn tiloista on säädettäviä pöytiä. Tarkempi tilanne kartoitetaan tilojen saavutettavuuskartoituksessa 2023.

Verkkopalveluiden digitaalinen saavutettavuus

Oulun yliopistolla on useita digitaalisia palveluita, joista osa on julkisia, osa on opiskelijoiden ja henkilöstön käytössä ja osa vain henkilöstön käytössä. Digitaalisesta saavutettavuudesta säädetään mm. Digipalvelulaissa.

Oulun yliopistossa on käytössä lukuisia palveluita verkossa, joista pieni osa on kokonaan omassa ylläpidossa ja kasvava osuus on pilvipalveluina hankittuja palveluita, joissa Oulun yliopisto vastaa pääasiassa sisällöistä. Riippumatta siitä, kuka vastaa teknisestä ylläpidosta ja käyttöliittymistä, Oulun yliopisto vastaa opiskelijoiden ja henkilöstön käyttöön tarjoamiensa palveluiden saavutettavuudesta.

Digitaalisten palveluiden saavutettavuuden merkitys on kasvanut nyt koronapandemian aikana lisääntyneen etätyöskentelyn ja -opiskelun myötä. Saavutettavuustyö on osa jokaisen Oulun yliopiston henkilökuntaan kuuluvan työtä ja edellyttää jokaiselta sitoutumista ja saavutettavuusosaamista.

Saavutettavuuden varmistaminen digitaalisten palveluiden hankinnoissa

Oulun yliopistossa saavutettavuuden varmistaminen on kuvattu osaksi ICT-palveluiden ohjaamaa järjestelmähankintaprosessia. PMO (Project Management Office) tarjoaa tietojärjestelmien/lisenssien hankintaan työkalun, joka ohjaa hankkijaa huolehtimaan mm. digitaalisen saavutettavuuden toteutumisesta. Tämä on osa laadunvarmistusta Oulun yliopiston digitaalisten palveluiden hankinnassa (kun hankinnan kohteena on esim. verkkosivusto, mobiilisovellus, käyttöoikeus pilvipalveluun tai vaikka digitaalinen asiakaspääte). Työkalun vaikutusten arviointiosuudessa on oma kohtansa digitaaliselle saavutettavuudelle, jossa muistutetaan saavutettavuusselosteen tekemisestä sekä edellytetään selvittämään, että ovatko palvelun mahdollisesti käyttämät valmiit työkalut saavutettavuusvaatimusten mukaisia.

Nykyinen työkalu lähinnä muistuttaa huolehtimaan saavutettavuudesta hankintavaiheessa. Tunnistettava kehitystavoite olisi, että kaikkien jo hankittujen järjestelmien/palveluiden tiedot olisivat samassa paikassa, jossa kaikista palveluista löytyisi seuraavat tiedot:

1. Saavutettavuusarvio
 - Viimeisin arvio: PVM ja Arvion tekijä: [Tehty itse | Teetetty asiantuntijalla]
 - linkki saavutettavuusraporttiin.
2. Saavutettavuusseloste
 - Viimeisin arvio: PVM ja vastuutaho yliopistossa
 - linkki saavutettavuusselosteeseen.
3. Saavutettavuuskorjaussuunnitelma
 - Linkki korjaussuunnitelmaan.

Tiedoista pitäisi pystyä raportoinnin avulla pystyä vähintäänkin seuraamaan, että kaikki saavutettavuusselosteet ovat alle vuoden vanhoja ja arviot, selosteet ja korjaussuunnitelmat löytyisivät helposti. Tämä kehitystavoite edellyttää erillistä budjettia, ja se ei tule toteutumaan vielä täällä suunnitelmakaudella, mutta tarve on ilmeinen ja kehitysehdotus on annettu. Tässä vaiheessa esimerkiksi saavutettavuusselosteiden ajantasaisuuden seuranta on manuaalista työtä.

Saavutettavuuspalautteiden käsittely ja palautteeseen vastaaminen

Saavutettavuusselosteissa on oltava palautekanava saavutettavuuspalautteelle ja palautteeseen on vastattava 14 vrk sisällä. Oulun yliopistossa palautteet menevät tällä hetkellä kunkin palvelun vastuutiimille palvelunhallintajärjestelmään. Nykyiseen palvelunhallintajärjestelmäämme ei ole rakennettu sellaista raportointi-mahdollisuutta, että voisimme helposti seurata, että paljonko saavutettavuuspalautetta tulee ja ovatko vastuutiimit vastanneet saamiinsa palautteisiin 14 vrk sisällä.

Oulun yliopisto on parhaillaan hankkimassa uutta palvelunhallintajärjestelmää. Sen käyttöönottoprojekti on porrastettu, ja alkaa näillä näkymin syksyllä 2023. Eri palveluyksiköt aloittavat järjestelmän käytön kukin vuorollaan. Tavoitteena on rakentaa vuoden 2024 aikana palvelunhallintajärjestelmään saavutettavuus-palautte-prosessi siten, että sieltä tullaan jatkossa saamaan raportit saavutettavuuspalautteiden määrästä järjestelmä-/palvelukohtaisesti ja raporteissa voidaan myös seurata, että palautteisiin on vastattu määräajan sisällä.

Oulun yliopiston nykyisten digitaalisten palveluiden saavutettavuustilanteessa on vielä parannettavaa. Saavutettavuusohjausryhmä on listannut Oulun yliopiston tärkeimmät ja käyttäjien kannalta kriittisimmät palvelut:

- Peppi-opintotietojärjestelmä (opinto-opas, sekä opiskelijan ja opettajan työpöydät)
- Moodle-verkko-opiskeluympäristö
- Exam-tenttijärjestelmä

- Oulun yliopiston julkiset verkkosivut oulu.fi
- JOY, jatkuvan oppimisen yliopisto: koulutushaku
- Patio-intranet

Peppi-opintotietojärjestelmä (opinto-opas, sekä opiskelijan ja opettajan työpöydät)

Peppi-konsortio huolehtii Pepin käyttöliittymän saavutettavuudesta. Palvelun saavutettavuudesta on teetetty asiantuntija-arvio. Peppi-konsortiolle on käynnissä laaja korjaus havaittuihin opiskelijan työpöydän saavutettavuusongelmiin. Oulun yliopiston vastuulla on

- ylläpitää Peppi-järjestelmään liittyviä Oulun yliopiston saavutettavuusselosteita
- kerätä saavutettavuuspalautetta ja vastata niihin;
 - jos palautteessa ilmoitetaan sellainen saavutettavuusongelma, jota ei ole mainittu saavutettavuusselosteessa, Oulun yliopiston on välitettävä tieto edelleen Peppi-konsortiolle
- palveluun lisättyjen sisältöjen saavutettavuus: pääosa syötetystä sisällöstä on määrämuotoista lomakkeiden täyttämistä (tekstiä tai erilaisia valintoja), mutta joissakin tilanteissa palveluun on mahdollista lisätä liitetiedostoja. Oulun yliopisto vastaa henkilökunnan laittamien liitteiden saavutettavuudesta.

Moodle-verkko-opiskeluympäristö

Moodle on avoimen lähdekoodin ohjelmisto, ja sen käyttöliittymän saavutettavuuskorjaukset tekee Moodlen kehittäjäyhteisö. Oulun yliopiston vastuulla on

- arvioida ja seurata palvelun saavutettavuutta
 - asettaa tarjolle saavutettavat ulkoasuteemat ja saavutettavat värit niiltä osin, joihin voi asetuksilla vaikuttaa
- ylläpitää Oulun yliopiston Moodlen saavutettavuusselostetta
- kerätä saavutettavuuspalautetta ja vastata niihin;
 - jos palautteessa ilmoitetaan sellainen käyttöliittymätason saavutettavuusongelma, jota ei ole mainittu saavutettavuusselosteessa, Oulun yliopiston pitää joko
 - korjata ongelma itse, jos mahdollista
 - ohjeistaa käyttäjiä välttämään toimintoa/tehtävää, jossa on saavutettavuusongelma, tai tarjoamaan sille saavutettava vaihtoehto
 - välittää tieto käyttöliittymätason ongelmasta Moodle-kehittäjäyhteisölle
- palveluun lisättyjen sisältöjen saavutettavuus: Oulun yliopisto vastaa henkilökunnan tuottaman sisällön saavutettavuudesta. Sisällön saavutettavuutta ei kuitenkaan systemaattisesti seurata ja sisällön määrä on suuri ja vaihtuva. Osa sisällöistä ei ole saavutettavuusvaatimusten piirissä, mutta saavutettavuusosaamista parantamalla voidaan edistää kaiken sisällön saavutettavuutta.

Exam-tenttijärjestelmä

Exam-järjestelmä on Suomen korkeakoulujen yhteinen ja sen käyttöliittymän saavutettavuuskorjauksista vastaa CSC-vetoinen Exam-konsortio. Oulun yliopiston vastuulla on

- ylläpitää Oulun yliopiston Exam-saavutettavuusselostetta
- kerätä saavutettavuuspalautetta ja vastata niihin;
 - Oulun yliopisto vastaa henkilökunnan tuottaman sisällön saavutettavuudesta. Ongelma on korjattava itse, jos mahdollista.
 - Jos palautteessa ilmoitetaan sellainen käyttöliittymätason saavutettavuusongelma, jota ei ole mainittu saavutettavuusselosteessa, Oulun yliopiston pitää välittää tieto käyttöliittymätason ongelmasta Exam-konsortiolle.

Patio-intranet ja Oulun yliopiston julkiset verkkosivut sekä JOY-koulutushaku

Patio-intranet ja Oulu.fi-verkkopalvelut ja verkkopalvelussa osana oleva jatkuvan oppimisen koulutustarjonta on toteutettu yliopistolle räätälöitynä, avoimeen lähdekoodiin perustuvalla Drupal-julkaisujärjestelmällä. Kehitystyötä koordinoidaan Viestintä, markkinointi ja yhteiskuntasuhteet -yksikössä sekä jatkuvan oppimisen osalta Täydentävien opintojen keskuksessa. Sopimuksen mukaan (23.5.2022 alkaen) sopimuskauden aikana verkkopalveluihin liittyvien tilausten teknisestä ja visuaalisesta saavutettavuudesta vastaa toimittaja. Toimittaja sitoutuu sopimuksen mukaan kerran vuodessa toimittamaan asiantuntija-arvion teknisen ja visuaalisen saavutettavuuden toteutumisesta ja mahdollisten puutteiden korjaussuunnitelman.

Oulun yliopiston vastuulla on

- arvioida ja seurata palvelun saavutettavuutta
- ylläpitää Patio-intranet ja Oulu.fi-verkkopalvelut saavutettavuusselostetta
- kerätä saavutettavuuspalautetta ja vastata niihin;
 - jos palautteessa ilmoitetaan käyttöliittymätason saavutettavuusongelmasta, jota ei ole mainittu saavutettavuusselosteessa, Oulun yliopiston pitää joko
 - ohjeistaa käyttäjiä välttämään toimintoa/tehtävää, jossa on saavutettavuusongelma, tai tarjoamaan sille saavutettava vaihtoehto
 - välittää tieto käyttöliittymätason ongelmasta toimittajalle
- palveluun lisättyjen sisältöjen saavutettavuus: Oulun yliopisto vastaa henkilökunnan tuottaman sisällön saavutettavuudesta. Sisällön saavutettavuutta ei voi kuitenkaan systemaattisesti seurata ja sisällön määrä on suuri ja vaihtuva. Osa sisällöistä ei ole saavutettavuusvaatimusten piirissä, mutta saavutettavuusosaamista parantamalla voidaan edistää kaiken sisällön saavutettavuutta.

Toimittaja on auditoinut verkkopalvelut: Patio-intranetin saavutettavuusauditointi tehtiin 2021 ja sen perusteella tehtiin korjaukset keväällä 2022. Oulun yliopisto arvioi Oulu.fi-verkkopalvelun saavutettavuuden itse 05/2022 (lukuun ottamatta verkkopalveluun linkitettyjä liitteitä). Auditointi ei sisältänyt kaikkia verkkopalveluun tehtyjä sivuja (määrällisesti sivuja on tuhansia) tai kullakin sivuilla käytettyjä yksittäisiä elementtejä (sivuilla voidaan käyttää kymmeniä elementtejä eri tavoin), vaan keskityimme auditoinnissa käyttöliittymään, typografiaan, sivupohjiin ja muihin toistuviin elementteihin. Auditointia ei tehty verkkopalvelun ylläpitotilaan eikä päivitysnäkyymiin. Sivusto arvioitiin sekä työpöytä-, että mobiiliversioilla.

Kumpikaan verkkopalvelu ei ole saavutettavuusvaatimusten mukainen teknisen toteutuksen, eikä sisällöntuotannon osalta, sillä WCAG-standardin 2.1 AA-taso on täytettävä täysin, jotta verkkopalvelu voidaan todeta saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Sisällöntuotanto verkkopalveluissa on hajautettu substanssista vastaaville yksiköille, eikä yksittäisten sisältöjen osalta varmisteta saavutettavuusvaatimusten mukaisuutta sisältöä verkkopalveluun ladattaessa. Saavutettavan verkkosisällön toteutus on verkkosisällöstä vastuussa olevassa yksikössä ja sisällöstä vastaavilla henkilöillä.

Oulu.fi-verkkopalvelun sisällöntuotannon ohjeistus on itseopiskelumateriaalina opiskeltava koulutus OSKU-henkilöstökoulutusportaalissa. Itseopiskelumateriaalissa yhtenä osiona kolmesta on saavutettavuudesta yleisellä tasolla. Opastusmateriaalin katseltuaan ja sisällönpäivitykseen käyttöoikeudet saadakseen, pitää tehdä lisäksi lopputesti, jossa tarkistetaan muun muassa muutamalla kysymyksellä saavutettavan verkkosisällön tietoisuutta. Käyttöohjeet ja niihin liittyvät saavutettavan verkkosisällön ohjeet löytyvät myös Patio-intranetistä. Samoin Patio-intranetin käyttökoulutuksessa, joita pidetään tarpeen vaatiessa uusille käyttäjille, kiinnitetään huomiota tietoisuuteen saavutettavan verkkosisällön toteuttamisesta.

Oulu.fi ja Pation saavutettavuusselosteet

Verkkopalvelun saavutettavuusselosteet löytyvät kyseisten palvelujen yhteydestä. Saavutettavuusselosteella pyydetään saavutettavuuspalautetta sähköpostitse osoitteeseen saavutettavuus@oulu.fi. Verkkopalveluja

koskeva saavutettavuuspalaute käsitellään service desk -järjestelmässä Viestintä, markkinointi ja yhteiskuntasuhteet -yksikössä. Saavutettavuuspalauteeseen vastaamiselle asetettu lakisääteinen käsittelyaika ei välttämättä toteudu kummankaan verkkopalvelun osalta.

Toimenpiteet 2023–2024 Oulu.fi-verkkopalvelut ja Patio-intranet kehityskohteet

1. Verkkopalveluissa todettuja saavutettavuuspuutteita korjataan jatkuvasti kehittämistoimena ja samalla päivitetään saavutettavuusselostetta säännöllisesti korjausten tilanteen mukaisesti.
2. Oulu.fi-verkkopalvelun sisällöntuotannon itseopiskelumateriaali-koulutuksen ohjeistus uusitaan kokonaisuudessaan myös saavutettavuusosion osalta vuoden 2023 aikana sekä toteutetaan saavutettavuusvaatimusten mukaiset video-ohjeet verkkosisällön osalta. Ohjeistuksessa kiinnitetään huomiota tietoisuuden lisäämiseen saavutettavan verkkosisällön toteuttamiseksi.

7. Koko henkilöstö tuottaa sisältöjä digitaalisiin palveluihin

Henkilöstö tuottaa digitaalista sisältöä useisiin Oulun yliopiston käyttämiin digitaalisiin palveluihin. Osassa palveluista käyttäjä syöttää sisällön palveluun määrämuotoisena, eli erilaisilla lomakkeilla tai lohkoeditorilla. Käyttäjän syöttämä sisältö on silloin pääasiassa tekstiä tai erilaisia valintoja. Tällöin palvelu muotoilee sisällön määrättyyn muotoon ja esimerkiksi otsikkotasot tulevat automaattisesti oikein. Mitä enemmän vapauksia käyttäjillä on sisällön tekemisessä, sitä enemmän käyttäjältä vaaditaan ymmärrystä digitaalisesta saavutettavuudesta. Monipuoliset webbieditorit, joissa käyttäjät voivat muotoilla sisältöä haluamallaan tavalla, edellyttävät kouluttautumista, jotta editorilla laaditut sisällöt olisivat saavutettavia. Sama koskee liitetiedostoja: Jos palveluun voi liittää liitetiedoston, on käyttäjän osattava laatia tiedosto saavutettavaksi.

Sisältöjen ymmärrettävyyttä tulee parantaa

Sisällön ymmärrettävyys on tärkeää kaikille käyttäjille ja keskeinen osa saavutettavaa digipalvelua. Se tarkoittaa selkeän ja ymmärrettävän kielen käyttöä. Yliopistossa emme edellytä varsinaista selkokieltä, mutta sen piirteitä voi soveltaa ymmärrettävän tekstin kirjoittamisessa. Yliopiston kommunikaatiossa käytettävästä äänensävyistä ja Oulun yliopiston viestinnän ja markkinoinnin kirjoitustyylistä ulkoisille sidosryhmille on ohjeistus Patio-intranetissä. Viestinnän tulee olla selkeää ja tiivistä ilmaisua, helpposelkoista kieltä sekä tekstin helposti silmäiltävää.

Työkaluihin sisäänrakennettu ohjaus saavutettavaan sisällöntuotantoon on vasta tulossa

Sisältöjen saavutettavuutta voisi edistää saavutettavuuteen ohjaavilla työkaluilla. Joissakin työkaluissa ollaan jo menossa tähän suuntaan, mutta ne ovat vasta alkutaipaleella. Esimerkiksi, joissakin ohjelmissa on tarjolla suppeita saavutettavuustarkistuksia. Joissakin työkaluissa kuvaa ei voi lisätä ilman vaihtoehtoista kuvausta tai merkitsemättä kuvaa koristeeksi, mutta ohjelma ei vielä osaa auttaa oikeanlaisen kuvauksen laatimisessa. Oulun yliopisto voi pyrkiä edistämään kehitystä painottamalla saavutettavuustyötä helpottavia ominaisuuksia hankinnoissa, esimerkiksi antamalla niistä laatupisteitä.

Saavutettavuusohjeiden tarjoaminen edistää saavutettavuutta myös yliopistoyhteisön ulkopuolella Saavutettavuusohjeita digitaalisen sisällön sisällöntuottajille on tarjolla Oulun yliopiston julkisella ict oulu fi ohjesivustolla. Ne ovat siellä kenen tahansa hyödynnettävissä ja vaikka osa ohjeista on tehty Oulun yliopiston (ja Oamkin) järjestelmiä ajatellen, on osa ohjeista yleishyödyllisiä. Käyttötilastoista näkyykin, että sivuille tullaan usein Googlen kautta ja jotkut sivuista ovat melko suosittuja, esimerkiksi videoiden saavutettavuus - ohjesivu on kuluneen vuoden (2022) aikana avattu n. 7500 kertaa. Ohjesivujen käännoistyö on kesken, ja ne käännetään englanniksi alkuvuodesta 2023.

Tavoite: Henkilöstön digitaalisen sisällön tuottamisessa tarvittavan saavutettavuusosaamisen parantaminen

Mittari 1: Digipedaosaamisen kysely järjestetään kerran kahdessa vuodessa. Tavoitteena on, että kun kysely järjestetään seuraavan kerran vuonna 2024, kaikki vastaajat tietävät, mitä verkko-opetuksen saavutettavuus tarkoittaa.

Mittari 2: Sisällöntuottajille tarkoitetun saavutettavuusverkkokurssin suorittaneiden lukumäärä. Tavoitteena on, että vuoden 2024 loppuun mennessä verkkokurssin on suorittanut suurin osa opettajista.

Henkilöstön koulutus on avainasemassa, mutta vapaaehtoinen koulutus ei ole toiminut

Toistaiseksi käyttäjien koulutus on avainasemassa saavutettavien sisältöjen edistämässä. Oulun yliopistossa on tarjolla omatoiminen Moodle-verkkokurssi sisällöntuottajille ja lisäksi ICT-palvelut ovat tarjonneet saavutettavuuskoulutuksia verkossa 2020–2022 aikana seuraavista aiheista: tiedostojen saavutettavuus, videoiden saavutettavuus, verkkosivujen saavutettavuus, saavutettavuus sosiaalisessa mediassa ja saavutettavuus Moodlessa. Saavutettavuushanke järjesti lisäksi keväällä 2022 saavutettavuuskoulutusten sarjan, jossa kokemusasiantuntijat kertoivat digitaalisesti saavutettavuudesta eri näkökulmista. Henkilöstöpalvelut on tarjonnut muita saavutettavuuskoulutuksia, joista kerrottiin tarkemmin 1-luvussa (Työyhteisön saavutettavuus).

Koulutuksiin osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Koulutukset eivät ole olleet kovin suosittuja. Oulun yliopiston digipedaosaamisen kyselyssä 2022 selvisi, että meillä on edelleen opettajia, jotka eivät tiedä mitä verkko-opetuksen saavutettavuus tarkoittaa (20 % vastaajista). Kaksi kolmannesta vastanneista kertoi perehtyneensä saavutettavuuteen ohjeiden ja/tai koulutusten kautta. (Kyselyyn vastasi 515 opettajaa, joka on n. 23 % opettajista ja tutkijoista.) Kyselyn kommentteista selvisi, että osa kaipaa koulutusta, mutta ei löydä sille aikaa. Vapaaehtoinen koulutus ei ole onnistunut tavoittamaan henkilöstöä, joten koko henkilöstön koulutuksiin osallistuminen pitäisi olla keskeinen kehitystavoite.

8. Lopuksi

Saavutettavuustyötä tehdään jo kaikissa Oulun yliopiston tiedekunnissa ja palveluyksiköissä, mutta olemme saavutettavuustyössä vielä alkutaipaleella. Tarkoitus on, että saavutettavuus nivoutuu osaksi kaikkea tekemistä. Saavutettavuustyö on jatkuvaa kehittämistä ja edellyttää tavoitteellisuutta ja määrätietoisuutta kaikilla tasoilla. Saavutettavuus tulisi sisällyttää osaksi kaikkia yliopiston prosesseja ja niiden kehitystä. Ensimmäinen haaste on saada yhdenvertaisuuden tavoittelun merkitys kaikille tutuksi, ja vasta sitten voimme odottaa, että me kaikki osaamme mukauttaa toimintaamme tarvittavalla tavalla.

Edistämme saavutettavuutta hankkeiden ja verkostojen kautta

Oulun yliopisto on mukana sellaisissa hankkeissa ja -verkostoissa, joissa saavutettavuus on vahvasti esillä. Esimerkiksi, hyödynsimme tämän suunnitelman laadinnassa nykytilan kuvauksessa EUni4All-verkostossa tekemäämme saavutettavuuskartoitusta. Euni4All-verkoston tavoitteena on kuvata opiskelijavaihtokohteiden saavutettavuutta siten, että opiskelijat voivat jo etukäteen tutustua kohdeyliopistojen saavutettavuustilanteeseen.

Lisäksi Oulun yliopisto on mukana syksyllä 2020 toimintansa aloittaneessa Eurooppa-yliopisto UNICissa (The European University of Post-Industrial Cities). Eurooppa-yliopistot ovat Euroopan komission aloite. Tavoitteena on eurooppalaisen koulutusalueen muodostaminen vuoteen 2025 mennessä. UNICin kolmesta pääteemasta kaksi liittyy vahvasti saavutettavuuteen; ne ovat moninaisuus (Superdiversity) ja osallisuus (Inclusion).

Oulun yliopisto vetää epävirallista kansallista saavutettavuusverkostoa, jossa on mukana useiden muiden suomalaisten korkeakoulujen (yliopistoja ja ammattikorkeakouluja) saavutettavuusasiantuntijoita. Loimme

ryhmän väliaikaiseksi ratkaisuksi OKM:n kansallista saavutettavuusfoorumia odotellessa, mutta se on nyt jäänyt pysyväksi, sillä saavutettavuusfoorumia ei olekaan tulossa.

Saavutettavuus liittyy vahvasti myös Digivisio 2030 -hankkeeseen, jossa olemme pitäneet etenkin digitaalisen saavutettavuuden teemoja esillä. Pyrimme myös nostamaan saavutettavuuden Koulutuksen Noste -ohjelman yhteiseksi, tiedostetuksi teemaksi tavoitteineen. Ohjelmassa painotetaan ensi keväänä erityisesti osallistamista.